

Висновки з даного дослідження. Оцінка експортного потенціалу сільськогосподарських підприємств є складним завданням, оскільки переважна більшість діючих виробників сільськогосподарської продукції не займається її безпосереднім продажем за кордон. З одного боку, в організації та здійсненні експорту продукції сільського господарства бере участь певна кількість суб'єктів ринкової інфраструктури, що дає підстави говорити про експортний потенціал не окремого підприємства, а кластера підприємств. З іншого боку, значна кількість сільськогосподарської продукції викуповується у виробників і в подальшому експортується посередниками (трейдерами). В цьому випадку величина експортного потенціалу сільгоспвиробників не може бути оцінена існуючими кількісними методиками внаслідок невизначеності отриманої ними частки при розподілі експортної виручки. Саме тому подальші дослідження експортного потенціалу сільськогосподарських підприємств мають проводитися у трьох площинах: 1) потенціал підприємств, що експортують вироблену ними продукцію; 2) потенціал аграрних підприємств як суб'єктів експортоорієнтованих кластерів; 3) пошук реальних інструментів забезпечення отримання виробниками сільськогосподарської продукції справедливої частки виручки від продажу цієї продукції за кордон підприємствами-посередниками.

Література

1. Аметова Э.И. Экспортный потенциал предприятия агропромышленного комплекса как показатель эффективности его функционирования на внешнем рынке (на примере НΠΑО «Массандра») / Аметова Э.И. // Проблемы материальной культуры – Экономические науки. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/knp81/pdf/knp81_21-24.pdf
2. Афанасьев К.М. Економіко-математичне моделювання експортного потенціалу підприємства : фтореф. дис. ... к-та ек. наук : 08.03.02 / К.М. Афанасьєв; КДЕУ. – К., 1996. – 23 с.
3. Березюк Ю. Б. Формування експортного агропродовольчого потенціалу регіону / Ю.Б. Березюк // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 123–126.
4. Волкова І. М. Формування експортного потенціалу молокопродуктового підкомплексу АПК: автореферат дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / І. М. Волкова ; ДВНЗ "Держ. агроекологічний ун-т" М-ва аграрної політики України. – Житомир, 2007. – 20 с.
5. Лисогор В. М. Аналіз експортного потенціалу України на ринку насіння соняшнику та продуктів його переробки / В. М. Лисогор, О. В. Пітик // Зб. наук. праць Вінн. держ. аграр. ун-ту. – 2009. – № 38. – С. 127–135.
6. Рябчик А. В. Маркетинговий аналіз експортного потенціалу молочної продукції / А. В. Рябчик // Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С. 47–50.
7. Серова Л. П. Управління експортним потенціалом підприємства : дис. ... канд. екон. наук: 08.06.02 / Л.П. Серова; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К., 2002. – 308 с.
8. Шубравська О. В. Перспективи реалізації експортного агропродовольчого потенціалу України / О. В. Шубравська // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 4. – С. 27–32.

УДК 330.332.2

**Феср О.В.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та
управління економічними процесами
Мукачівський державний університет**

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Структурні перетворення, що відбуваються в Україні характеризуються: нестабільним економічним зростанням, непослідовною та суперечливою політикою, орієнтацією економічних процесів на короткострокову перспективу, невідповідність розвитку сучасним реаліям світового життя, нестача фінансових ресурсів для забезпечення та вирівнювання структурних деформацій в національному господарстві країни.

Різне зменшення обсягів інвестицій в економіку України протягом 2008-2011 рр. обумовило потребу, з одного боку, розробити наукові рекомендації, спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості та поліпшення інвестиційного клімату в господарському середовищі України, а з іншого – підкреслило необхідність якнайшвидшого застосування досконалих механізмів ефективного управління інвестиціями з метою підвищення інвестиційної привабливості підприємств. Вплив цих механізмів повинен бути спрямований на вирішення трьох основних завдань, а саме зростання доходу, оновлення основних фондів і збільшення якості та чисельності персоналу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування сприятливих передумов для підвищення інвестиційної привабливості підприємств була і залишається у полі зору науковців. Найвідомішими у цих напрямках є праці Бланка І. [1], Борщ Л. [2], Гальчинського А. [3], Гойко А. [4], Крупки Я. [5], Кулініч Т. [6], Пересади А. [7], Черваньова Д. [8] та ін. Проте до кінця так і не вирішеними залишаються питання щодо реалізації заходів організаційного та економічного характеру з метою підвищення інвестиційної привабливості окремого суб'єкта господарювання.

Постановка завдання. Метою статті є розробка теоретичних і практичних рекомендацій підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для забезпечення випереджаючого розвитку економіки України необхідно створити сприятливе середовище для зростання. Насамперед мова йде про зростання обсягів інвестування її розвитку, створення сприятливого інвестиційного клімату. Разом з тим важливе значення має раціональне використання інвестицій. Досвід багатьох країн показує, що залучення інвестицій в економіку і ефективне їх використання дає змогу вирішити низку важливих проблем економічного спрямування. Серед них найважливішими є такі:

- 1) забезпечення макроекономічної стабільності;
- 2) стабільний економічний розвиток;
- 3) підвищення добробуту населення;
- 4) структурні перетворення;
- 5) модернізація галузей економіки;
- 6) формування соціально орієнтованої економіки;
- 7) реалізація соціальної політики;
- 8) здійснення інноваційних перетворень.

Значних обсягів інвестицій потрібно для модернізації вітчизняних промислових підприємств. Промисловість України є базою, що забезпечить випереджальний розвиток економіки і створить підґрунтя економічного зростання країни. Вітчизняні підприємства ще зберегли науково-технічний потенціал для випереджального розвитку та інноваційних перетворень, що може забезпечити розроблення і просування на ринки власного стратегічного конкурентоспроможного продукту. Це обумовлює необхідність реформування системи управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств. Удосконалення управління інвестиційною діяльністю підприємств сприятиме раціональному використанню інвестиційних ресурсів, що позитивно позначиться на діяльності підприємств.

Отже, управлінські дії менеджменту промислових підприємств повинні бути спрямовані на раціональне використання наявних інвестиційних ресурсів і досягнення економічного успіху, що може виявлятися у їх стійкому економічному розвитку.

За допомогою інвестицій можна мінімізувати вплив кризових явищ і забезпечити стійку реалізацію стратегічної мети розвитку кожного підприємства. Саме тому на підприємствах потрібно реформувати згідно сучасних умов існуючу систему управління інвестиційною діяльністю та використати нові, ефективні інструменти з метою забезпечення поступального випереджаючого розвитку промислового виробництва. Ефективна політика управління інвестиційною діяльністю повинна стати таким засобом, який дасть можливість покращити економічні, соціальні, інноваційні та інші показники діяльності підприємств.

Раціонально і за цільовим призначенням залучені та використані інвестиції сприятимуть:

- збільшенню обсягу виготовлення продукції;
- виготовленню власної продукції з інноваційним наповненням;
- виготовленню продукції п'ятого і шостого технологічного укладу;
- зменшення частки продукції вітчизняних підприємств, яка виготовляється з давальницької сировини;

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;

- створенню нових робочих місць і зайнятості населення.

Це вимагає реалізації низки завдань як на стратегічному, так і тактичному рівнях. До стратегічних завдань можна віднести:

- створення сприятливих умов для промислових підприємств з врахуванням особливостей окремого суб'єкта господарювання;

- мінімізація ризиків, які можуть виникнути в процесі інвестування;
- залучення коштів державного та місцевого бюджетів як ефективного джерела інвестування;
- залучення коштів іноземних інвесторів;
- створення умов для залучення заощаджень громадян і перетворення їх на інвестиції;
- ринкове регулювання інвестиційного процесу та формування інфраструктури інвестиційного

ринку;

- підтримка конкуренції;

- направлення інвестиційних ресурсів у промисловість і за рахунок їх розвитку підтримувати неефективні, але соціально-значимі галузі регіону;
- пошук перспективних об'єктів для інвестування;
- зменшення залежності діяльності підприємств від давальницької сировини;
- сприяння створенню профільованого для конкретного регіону напрямку розвитку промислового виробництва.

На стратегічному рівні потрібно розробляти не лише політику розвитку наявних підприємств, а й концепцію розвитку, враховуючи специфіку кожного регіону (області). Це забезпечить стійкі внутрішні потреби і експорт регіону (області), зростання реальних обсягів виробництва за рахунок залучення іноземних та національних інвестицій, створення нових виробництв, реконструкції та модернізації діючих, зменшення рівня енергоємності та матеріалоємності промислової продукції.

До тактичних завдань, які потребують вирішення на рівні окремих підприємств, корпорацій, можна віднести:

- залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів;
- створення умов для збільшення таких внутрішніх інвестиційних ресурсів як прибуток та амортизація;
- контроль з боку органів влади за цільовим використанням бюджетних інвестицій;
- максимально повне залучення в господарську діяльність наявних ресурсів.

З позицій інвестора можна стверджувати, що на діяльність підприємств впливає цілий комплекс взаємопов'язаних зовнішніх політичних, економічних, соціальних та технологічних чинників.

Політичний вплив є найбільш непередбачуваним, оскільки пов'язаний з частими змінами влади та її баченням подальшого розвитку економіки України. Така ситуація відповідно обумовлює невпевненість учасників ринку в стабільності.

Економічний вплив може виявляється у таких явищах як інфляція, труднощі в отриманні кредитів, нестабільність національної грошової одиниці, зростання цін на енергоресурси, а відтак і збільшення собівартості продукції, що призводить до збільшення ціни на продукт вітчизняного виробництва, відповідно відбувається насичення ринку імпортною продукцією, яка є більш дешева, відсутність конкуренції, і як наслідок, низька рентабельність підприємств. Тому, економічна система повинна бути представлена ефективними фінансовими інститутами, а саме кредитно - банківською системою, фондовим ринком, пенсійними фондами, страховими інститутами, інвестиційними фондами, венчурними компаніями. Від їх ефективності залежить мобілізація фінансових ресурсів, координація інвесторів та оптимальний розподіл ресурсів.

Економічна складова розвитку країни повинна базуватися на соціальній складовій. В Україні соціальна складова характеризується високим рівнем міграції населення, спостерігається відтік людського капіталу за кордон, зменшення висококваліфікованих працівників, низький рівень оплати праці, згортання існуючих освітніх установ, що займаються професійною підготовкою кадрів. Тому необхідним є формування соціального капіталу без якого неможлива побудова та розвиток нової економічної системи, а саме освіта, охорона здоров'я, соціальні гарантії.

Технологічна складова знаходить своє відображення в низькій інноваційній активності, слабкому рівні автоматизації, зношенні основних фондів, невисокій наукоємності промислової продукції, незначній кількості впроваджених нових (інновативних) технологічних процесів. Більшість українських підприємств можна охарактеризувати як технологічно відсталі, а тому при розробці наукових рекомендацій повинні враховуватися досконалі механізми здійснення ними інвестиційної діяльності.

Вплив вищезазначених чинників послаблює позиції підприємств, що проявляється в низькій конкурентоспроможності продукції, складності проникнення на зовнішній ринок збуту, низькій продуктивності праці, відсутності інноваційної спрямованості розвитку підприємства, орієнтація на короткотермінову перспективу, нерозвиненість корпоративної системи управління.

Негативний вплив різних чинників на діяльність підприємств можна зменшити шляхом використання наявних ресурсів та формування і використання досконалого управління.

Висновки з даного дослідження. Для досягнення ефективного управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств необхідно застосовувати такі удосконалені інструменти управління, які дозволять повніше використати наявний потенціал підприємств для випуску продукції вищих технологічних укладів. Таким інструментом може стати програмно-цільовий метод планування. Це дозволить українським підприємствам бути конкурентоспроможними як на міжнародному, так і на внутрішньому ринку, збільшувати власний прибуток.

Література

1. Бланк И.А. Управление инвестициями предприятия / И.А. Бланк. – К. : Ника - Центр, Эльга – Н, 2003. – 480 с.
2. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи / Л.М. Борщ. – К. : Т-во Знання, КОО, 2002. – С. 5-6.

3. Гальчинський А. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А. Гальчинський, С. Львовичкін // Економіка України. – 2004. – № 6. – С. 4-11.
4. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А.Ф.Гойко. – К. : ВІРА-Р, 1999. – 320 с.
5. Крупка Я.Д. Прогресивні методи оцінки та обліку інвестиційних ресурсів / Я.Д. Крупка. – Т. : Економічна думка, 2000. – С. 16.
6. Кулініч Т.В. Інвестиційна привабливість виробничо-господарських структур регіону (методи оцінки та регулювання) : монографія / Т.В. Кулініч; НАН України, Ін-т регіональних досліджень. – Львів. – 210 с.
7. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
8. Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / Д.М. Черваньов. – К. : “Знання-Прес”, 2003. – 622 с.

УДК 005.332.4:338.436+631.11

Білошкурський М.В.,
к. е. н., доцент кафедри економіки та менеджменту
Уманська філія ПВНЗ «Європейський університет»

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ВНУТРІГАЛУЗЕВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Після вступу України у СОТ переважна більшість наукових досліджень щодо конкурентоспроможності вітчизняних агропромислових підприємств розглядається у контексті їх конкурентних переваг на міжнародних ринках. Якщо ж взяти загальну кількість підприємств АПК, то частка тих, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю, незначна. Виникає проблема – як вижити решті підприємств АПК в посткризовий період. Вирішення даної проблеми знаходиться у площині внутрігалузевої конкурентоспроможності, економічна діагностика якої є важливим методичним інструментом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед останніх досліджень, в яких розглядаються особливості конкуренції у аграрному секторі економіки в цілому та внутрігалузевої конкурентоспроможності аграрних підприємств, зокрема, можна виокремити публікації Гуторової І.В. [1] та Бурлаки О.П. [2]. Гоголь М.М. досліджує можливості забезпечення конкурентоспроможності шляхом утворення вертикально-інтегрованих компаній в АПК [3]. Сакун А.Ж. і Севрюкова С.М. розглядають особливості формування галузевих ринків України, у тому числі АПК [4]. Конкурентним відносинам в аграрному секторі присвячено публікацію Яціва І.Б. [5]. Білошкурська Н.В. пов'язує конкурентоспроможність підприємства з формуванням його економічної безпеки [6]. Проте названі науковці як формування внутрігалузевої конкурентоспроможності підприємства, так і її економічну діагностику не виокремлюють окремою проблемою.

Постановка завдання. Метою статті є вдосконалення методичного забезпечення економічної діагностики внутрігалузевої конкурентоспроможності агропромислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Колектив авторів на чолі з Манцуровим І.Г. пропонує методику оцінки внутрігалузевої конкурентоспроможності в умовах адаптації вітчизняних підприємств до нестабільності зовнішнього середовища [7], що знайшла своє відображення у Наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [8]. Розглянемо дану методику та спробуємо адаптувати її до економічної діагностики шістнадцяти типових агропромислових підприємств Черкаської області.

Індекс внутрігалузевої конкурентоспроможності підприємств (ІКС) розраховується як середньозважене трьох складових (підіндексів): фактичного стану (ФАКТ), потенціалу розвитку (РОЗВИТОК), стабільності і антикризової поведінки (СТАБ) наступним чином [7, с.70]:

$$ІКС = \frac{1}{3} ФАКТ + \frac{1}{3} РОЗВИТОК + \frac{1}{3} СТАБ . \quad (1)$$

Індекс внутрігалузевої конкурентоспроможності автори рекомендують визначати як для підприємств галузі, так і для групи підприємств, тоді використовується середнє по групі. Адапуємо його для забезпечення достовірності економічної діагностики досліджуваної групи підприємств.

Підіндекс фактичного стану визначається за формулою [7, с.70]: